UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio XXXVI. De vitijs oppositis charitati quantum ad inuidiam, quæ opponitur gaudio de bono proximi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-72772

Visual Library

importunitas mentis, inquietudo corporis, inſtabilitas, verboſitas, curioſitas. ergò videtur vel quòd a Greg. vel ab Iſidoro * male aſſignetur accidia vitiū capitale cum ſuis filiabus.

Sed contra eſt, quòd idem * Grego. dicit 31. Moral. accidiam eſſe vitium capitale, & habere prędictas filias.

Respon. Dicendum, quòd ſicut ſupra * dictum eſt, vitium d capitale dicitur eſſe ex quo promptū eſt, vt alia vitia oriantur ſecundum rationem cauſæ finalis. Sicut autem homines multa operantur propter delectationem, tum vt ipſam cōſequatur, tum etiā ex eius impetu ad aliquid agēdum permoti: ita etiā propter triſtitiam multa operantur vel vt ipſam euitent, vel eius pondere in aliqua agenda prorumpen- B tes. Vnde cùm accidia ſit triſtitia quædā, vt * ſupra dictum eſt, conuenienter ponitur vitium capitale.

Ad primvm ergo dicendum, quòd accidia aggrauando animum, hominem impedit ab alijs operibus, quę triſtitiam cauſant: ſed tamen inducit animum ad aliqua agenda vel quæ ſunt triſtitiæ conſona, ſicut ad plorandum, vel etiam ad aliqua, per quę triſtitia euitatur.

Ad secvndvm dicendum, quòd * Grego. cōuenienter aſſignat filias accidiæ: quia enim, vt Philoſoph. dicit in 8. Eth. nullus diu abſque delectatione poteſt manere cum triſtitia, neceſſe eſt, quòd ex triſtitia aliquid dupliciter oriatur, vno modo, vt homo recedat a contriſtantibus: alio modo, vt ad alia C tranſeat, in quibus delectatur. ſicut illi, qui non poſſunt gaudere in ſpiritualibus delectationibus, tranſferunt ſe ad corporales, ſecundum * Philoſoph. in 10. Ethic. In fuga autem triſtitiæ talis proceſſus attenditur, quia primo homo fugit contriſtantia: ſecundo etiam impugnat ea quæ triſtitiam ingerunt. Spiritualia autem bona de quibus triſtatur accidia, ſunt & finis, & id quod eſt ad finem. Fuga autem finis fit per deſperationem: fuga autem bonorū quæ ſunt ad finē, quātum ad ardua, quæ ſubſunt cōſilijs, fit per puſillanimitatē: quātum autem ad ea, quæ ptinēt ad cōem iuſtitiam, fit per torporem circa pręcepta. Impugnatio aūt contriſtantium bonorū ſpiritualium, quandoq; quidem eſt circa homines, qui D ad bona ſpiritualia inducūtur, & hic eſt rancor: quādoq; verò ſe extēdit ad ipſa ſpiritualia bona, in quorum deteſtationē aliquis adducitur, & hoc proprie eſt malitia. Inquantum aūt propter triſtitiam a ſpiritualibus aliquis trāsfert ſe ad delectabilia exteriora, ponitur filia accidię euagatio circa illicita. Per qđ patet reſpōſio ad ea, quę circa ſingulas filias obiiciebantur. Nā malitia nō accipitur hic, ſm quod eſt genus vitiorum, ſed ſicut * dictum eſt. Rancor etiā nō accipitur hic cōiter pro odio, ſed pro quadā indignatione, ſicut dictum eſt: & idem dicendū eſt de aliis.

Ad tertivm dicendū, ꝙ etiā Caſſianus in libro de Inſtitutis cęnobiorū, diſtinguit triſtitiam ab accidia, ſed conuenientius Greg. accidiam triſtitiam no- E minat: quia, ſicut ſupra * dictum eſt, triſtitia nō eſt vitium ab aliis diſtinctum, ſecundum quod aliquis recedit a graui & laborioſo opere, vel ſecundum quaſcumq; alias cauſas aliquis triſtetur: ſed ſolum ſecundū quod triſtatur de bono diuino, quod pertinet ad rationē inuidię, quę in tantum conuertit ad quietē indebitam, inquantum aſpernatur bonum diuinū. Illa autē quæ Iſido. ponit oriri ex accidia, & triſtitia, reducuntur ad ea quæ * Greg. ponit. Nā amaritudo, quam Iſido. ponit oriri ex triſtitia, eſt quidam effectus rancoris. Otioſitas autem, & ſomnolentia reducuntur ad torporem circa præcepta, circa quæ eſt ali- A quis otioſius, omnia ea pretermittens, & ſomnolentus ea negligenter implens. Omnia autem alia quinque, quæ ponit ex accidia oriri, pertinēt ad euagationem mentis circa illicita, quæ quidem ſecundum quod in ipſa arce mentis reſidet, uolentis importune ad diuerſa ſe diffundere, vocatur importunitas mentis: ſecundum autem ꝙ pertinet ad cognitionem, dicitur curioſitas: quantum autem ad locutionem, dicitur verboſitas: quantum autem ad corpus in eodem loco non manēs, dicitur inquietudo corporis, quando ſcilicet aliquis per inordinatos motus membrorum vagacitatem indicat mentis: quātum autem ad diuerſa loca, dicitur inſtabilitas, uel poteſt accipi inſtabilitas ſecundum mutabilitatem B propoſiti.

Qvaestio XXXVI.

De inuidia, in quatuor articulas diuiſa.

Deinde conſiderandum eſt de inuidia.

Et Circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, Quid ſit inuidia.
¶ Secundò, Vtrum ſit peccatum.
¶ Tertiò, Vtrum ſit peccatum C mortale.
¶ Quartò, Vtrum ſit vitium capitale, & de filiabus eius.

Articvlvs primvs.

Vtrum inuidia ſit triſtitia.

Ad primvm ſic proceditur. Videtur, quòd inuidia non ſit triſtitia. Obiectum enim triſtitiæ eſt malum: ſed obiectum in- D uidiæ eſt bonum. dicit enim * Greg. in 5. Mor. de inuido loquēs. Tabeſcentem mentem ſua pęna faciet, quam felicitas torquet aliena. ergo inuidia non eſt triſtitia.

¶ 2 Præt. Similitudo non eſt cauſa triſtitiæ, ſed magis delectationis: ſed ſimilitudo eſt cauſa inuidiæ. dicit enim † Philoſoph. in 2. Rhetor. Inuidebunt tales, quibus ſunt aliqui ſimiles aut ſecundum genus, aut ſecundum cognationem, aut ſecundum ſtaturam, aut ſecundum habitum, aut E ſecundum opinionem. ergo inuidia non eſt triſtitia.

¶ 3 Præt. Triſtitia ex aliquo defectu cauſatur. Vnde illi, qui ſunt in magno defectu, ſunt ad triſtitiam proni, ut ſupra * dictū eſt, cùm de paſſionibus ageretur: ſed illi, quibus modicum deficit, & qui ſunt amatores honoris, & qui reputantur ſapientes, ſunt inuidi, ut patet per Philoſph. in 2. † Rhetoric. ergo inuidia non eſt triſtitia.

¶ 4 Præt. Triſtitia delectatiōi op-

¶ Super quęſtionis trigeſimaſextę Articulum primum.

In artic. 1. quæſt. 36. circa diffinitionem inuidiæ, ſcilicet, quod eſt triſtitia de bono alterius, quatenus eſt diminutiuum propriæ gloriæ, vel excellentiæ, dubium ex Martino occurrit, multipliciter hoc impugnante. Primò, authoritate Ariſtot. in 2. Rhetor. vbi differentiam inter inuidiam, & nemeſin, ac timorem ponit, per hoc quòd nemeſis eſt de bono indigni: timor de bono alterius quatenus nociuum: inuidia autem de bono alterius propter ipſum proximum. Vbi patet, quòd triſtitia de bono proximi, quia inde eueniet diminutio gloriæ noſtræ, timor eſt, non inuidia.

¶ Deinde ſuper hac authoritate fundat quatuor argumenta.

¶ Primum eſt. Nulla triſtitia de bono alterius, inquantum per hoc imminet nobis periculū alicuius nocumenti, eſt inuidia. Patet iſta ex ipſo Thoma etiam in hoc articulo: ſed triſtitia de bono alterius inquantum eſt diminutiuum propriæ gloriæ, vel excellentiæ, eſt triſtitia de bono proximi, inquantum imminet nobis periculum alicuius nocumēti. ergo huiuſmodi triſtitia non eſt inuidia. Minor patet, quia diminutio gloriæ, vel excellentiæ eſt maius nocumentum, quàm diminutio diuitiarum.

¶ Secundum eſt. Nullus timor eſt inuidia:

Inf. art. 2. & Mal. quæſt 10. art. 1. ad 6. & ar. 2. ad 1. & q. 11. ar. 3. & 4. cor. Et Iob. 5. prin.
* lib. 5. Mor. c. 34. paulo a principio.
† lib. 2. c. 10. tom. 6.
1. 2. q. 36.
Lib. 2. ca. 10. parū a princip. tom. 6.

ſed triſtitia de bono proximi, vt diminutiuo propriæ excellentiæ, eſt timor. ergo non eſt inuidia. Maior patet: quia contra ſe inuicem timor, & inuidia diſtinguuntur ab Ariſtot. & Thoma. Minor patet: quia omnis triſtitia ex apprehenſione futuri corruptiui, aut contriſtatiui de prope apparentis eſt timor, ſecundum Ariſtot. in eodem libro.

¶Tertium eſt. Quicquid facit triſtitiam de bono alterius nõ eſſe propter ipſum proximum, de cuius bono triſtamur, ſed propter eum qui triſtatur, facit triſtitiam nõ eſſe inuidiam: ſed eſſe diminutiuũ propriæ excellentiæ facit triſtitiam de bono proximi eſſe nõ propter proximum, de cui⁹ bono triſtamur, ſed propter nos qui triſtamur. ergo. Maior patet ex diffinitione Ariſt. Minor ex terminis eſt nota.

¶Quartum eſt. Poſſibile eſt ꝙ aliquis triſtetur de bono ꝓximi propter ipſum proximum, quia ſcilicet non vult ſibi bene eſſe, & non quia diminutiuum propriæ excellentiæ: & poſſibile eſt, quòd aliquis triſtetur de bono proximi, quatenus diminutiuo propriæ excellentiæ, & non propter ipſum proximum: ſed in huiuſmodi caſu primum eſt inuidia, & non ſecundum. igitur. Ex his patet, quòd opinio Thomæ contradicit Ariſtot. & ſibijpſi.

ponitur: oppoſitorum autem non eſt eadem cauſa. ergo cùm memoria bonorũ humanorum ſit cauſa delectationis, vt ſupra dictum * eſt, non erit cauſa triſtitiæ. Eſt autem cauſa inuidiæ: dicit enim Philoſoph. in † 2. Rhetor. quòd his aliqui inuident, qui habent, aut poſſederunt, quæ ipſis conueniebant, aut quæ ipſi quandoque poſſidebant. Ergo inuidia non eſt triſtitia.

* 1. 2. q. 32. ar. 3.

† lib. 2. c. 10. inter med. & finẽ, to. 6.

SED CONTRA eſt, quòd Damaſcenus in ſecundo libro ponit inuidiam ſpeciem triſtitiæ, & dicit, quòd inuidia eſt triſtitia de alienis bonis.

RESPONDEO. Dicendum, quòd obiectum triſtitiæ eſt malum proprium. Contingit autem id, quod eſt alienum bonum, apprehendi ut malũ proprium, & ſecundum hoc de bono alieno poteſt eſſe triſtitia: ſed hoc cõtingit dupliciter. Vno modo, quando quis triſtatur de bono alicuius, inquãtum imminet ſibi ex hoc periculum alicuius nocumenti: ſicut cum homo triſtatur de exaltatione inimici ſui, timens ne eum lædat. Et talis triſtitia non eſt inuidia, ſed magis timoris effectus, vt Philoſo. dicit in * 2. Rethor. Alio modo, bonum alterius æſtimatur, ut malum proprium, inquãtum eſt diminutiuum propriæ glorię, uel excellentiæ: & hoc modo de bono alterius triſtatur inuidia. Et ideo præcipue de illis bonis homines inuident, in quibus eſt gloriæ, & in quibus homines amant honorari, & in opinione eſſe, ut Philoſophus dicit in * ſecundo Rhetoricorum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd nihil prohibet id qđ eſt bonum vni, apprehendi, ut malum alteri, & ſecundum hoc triſtitia aliqua poteſt eſſe de bono, ut dictum * eſt.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ qa

¶Ad horum euidentem notitiam, exponenda eſt primo ſnĩa Ariſtot. de obiecto inuidiæ. Secundò, oſtenditur ꝙ via Martini eſt, & contra Ariſto. & contra ueritatem. Tertiò, conferenda eſt ſnĩa Ariſt. cum doctrina authoris. Quartò, reſpondebitur obiectis.

¶Quò ad primum. Ariſto. in ſecundo Rhetor. tractans de paſſionibus animæ, ponit quatuor triſtitiæ paſſiones circa bonum alienum, ſcilicet timorem, æmulationem, indignationem, & inuidiam. Et ad timorem ſpectare vult, dolere de aliena proſperitate, quatenus ex illa aliquod imminet nobis malum. Ad æmulationem uerò ſpectat, dolere de alieno bono, non quia alius hoc habet, ſed quia ipſe illo caret. Ad indignationem autem ſpectat, dolere de proſperitate indigni. Ad inuidiam demum ſpectat, dolere de proſperitate æqualis, & ſimilis. Vbi perſpice primò quatuor rationes formales obiecti doloris in alieno bono. Perſpice ſecundo, quòd indignatio, & inuidia in ſola conditione hominis, de quo eſt dolor, differunt. Nam vtraque eſt dolor perturbans de proſperitate aliena, ſed indignatio eſt de proſperitate indigni: inuidia verò de proſperitate æqualis, & ſimilis. Ita quòd ſicut indignatus ægrè fert indignum proſperari, non propterea quia timet quòd ex indigni proſperitate aliquid mali ſibi eueniat, ſed ea ratione, quia indignus proſperatur: ita inuidus ægre fert hominem æqualem, & ſimilem proſperari, non quia timeat quòd ex illius proſperitate aliquid alterum ſibi mali eueniat, ſed ea ratione, quia æqualis, & ſimilis proſperatur. Et per hoc uterque dolet non quia ſibi timet, ſed quia alter proſperatur. Hæc eſt plana ſententia Ariſt. ibidem, ut patet intuenti. Hæc de primo.

¶Quò ad ſecundum, quanta differentia eſt inter proſperitatem alterius hominis abſolute, & proſperitatem alterius hominis æqualis, & ſimilis, tanta eſt diſtantia inter phantaſiam Martini, & ſententiam Ariſto. Nam Martinus ponit inuidiam eſſe dolorem de bono alterius hominis abſolute, ſeu propter ipſum hominem. Ariſto. autem ponit inuidiam eſſe dolorem de proſperitate alterius hominis æqualis, & ſimilis. Et propterea credens ſe ſequi Ariſt. longe aberrauit ab eius doctrina. Fuit autem, ut puto, ratio erroris ſui illud Ariſtot. uerbum, propter ipſum proximum. Putauit enim Martinus proximum eſſe nomen ſubſtantię, et quaſi dixiſſet, propter ipſum alium hominem, cùm tamen ſit nomen accidentis, comprehendentis vtrumque dictum accidens, ſcilicet, æquale, & ſimile. Nam ſtatim poſita diffinitione inuidiæ ſupradicta, uolens declarare rationem in homine inuentam, quare ſua proſperitas ab inuido ægre feratur, dixit quòd eſt propter ipſum proximum, ſeu propinquum, hoc eſt, ... mitatem, ſeu propinquitatem illius hominis, ... bis dixerat, æqualis & ſimilis, hoc eſt, quod ... ideo ſubiacet inuidiæ, quia eſt æqualis, & ſimili... propinqui. Contra veritatem autem eſt, quia ...

ris non excluditur, ſed exponitur. Declaratur ... in primis ab Ariſtotele explicata in obiecto inuidiæ ... ſe tenet ex parte rei. nam proſperitas propinqui ... æqualis, in re ipſa inuenitur: & nihil aliud in re ... diæ obiectum ſecundum veritatem, inuenitur ... diam, niſi proſperitas propinqui, vt patet. Et ... eſt ſemper praua: quia dolor eſt de proſperitate ... qua eſt gaudendum. Et quoniam in hoc quod ... æqualis, & ſimilis clauditur exceſſus quidam reſpe... ſimilis: ex hoc namque quòd alterum ſimilium ... proſperatur, excedit reliquum: ideo dicendo, ... iecti inuidiæ eſt proſperitas ſimilis, & æqualis, ... eſt bonum excedens in ſimili, & æquali. Et ſi ... ti fuerimus, vnum aliud includitur in proſperitate ... æqualis, ſcilicet mutatio relationis in ſe, & in ... Nam ubi prius erant correlatiua æquiparantia, ... les, & æquales, proſperitas ſimilis, & æqualis ... in relatiuum ſecundum exceſſum, & correlatiuum ... per diminutionem aliquam in eo qui excedit, ... lam augmentationem in eo qui excedit. Et ... do, quòd obiectum inuidiæ eſt proſperitas ſimili... ſimul dicitur, quòd eſt bonum excedens in ſimili, ... per hoc habens ſe ad alterum, vt excedens ad ... profundius adhuc perſpexerimus, videbimus, ... tatio relationum eſt ſecundum rem dim... alteró, non abſolute, ſed relatiue, hoc eſt, ... aliquod bonum, ſed tollit ab eo relationem ... dam, quam prius habebat in hoc, quod erat ... dico, non nocendo illi quouis modo, ſed ... tum. Perſpicue quoque circumſpicientibus ... quòd hæc ipſa diminutio relatiua abſque ... aut nociua minime ſit ſecundum rem & ... mali ſpeciem, non mali culpæ, de quo ſcriptum ... ſpecie mala abſtinete uos, ſed mali pœnę. Nam ... li ad eſſe exceſſum ex defectu proprio, ... autem proprio malum non eſt, ſed mali ſpeciem ... præfert. Proſperitas ergo æqualis & ſimilis ... nem excedentis, ac per hoc mutantis relationem ... & æquale, in relationem excedentis ad exceſſum ... quodammodo minuentis relatiuam excellentiam ... & æquali: ac per hoc, licet in ſe ſit bona, ... ſpeciem mali pœnæ reſpectu illius ſimilis & æqualis ... do excedit, & totum hoc eſt in re, quia ... adiunxerimus id, quod talis proſperitas ... inuidum ex communi ratione triſtitiæ, hoc eſt, ...

ditione, quam triſtitiæ ratio in omni ſuo obiecto ex parte eius, qui triſtatur, ſupponit. ſcilicet, ꝙ ipſo nolente accedat (eſt enim triſtitia de his, quæ nobis nolentibus fiunt, ſeu ſunt) oportet ſuperaddere ad dictum inuidiæ obiectum rationem noliti : ita quod proſperitas æqualis, & ſimilis nolita, eſt proprium obiectum triſtitiæ. Nam ſi volita eſſet, cauſaret gaudium. Et ſi nec volita, nec nolita eſſet, nec gaudiũ, nec triſtitiam cauſaret: ſed quia nolita eſt, triſtitiam cauſat. Hæc omnia clara ſunt ſecundùm Ariſto. & idem omnino ſentit author, quamuis alijs verbis vnum horum explicauerit. Quòd enim obiectum inuidiæ ſit bonum excedens, expreſſe habes & in hoc articulo in reſponſione ad ſecundum, & in ſequenti articulo, vbi dicit. Quarto modo aliqs triſtatur de bonis alicuius, inquantum excedit ipſum in bonis: & hoc proprie eſt inuidia, & iſtud ſemper eſt prauum, &cæt. hæc ibi. Et ſic habes omnia apud ipſum, quæ ex ratione excedentis deducta ſunt. Quòd exigatur ratio propinqui, in hoc articulo in reſponſione ad ſecundum habes, ubi dicitur, quòd his qui ſunt propinqui, quibus nititur aliquis ſe æquare, vel præferre, quòd etiam præexigatur ratio noliti, ibidem patet, cum ſubditur. Nam cùm illi excedunt, accidit hoc contra noſtram voluntatem, & inde cauſatur triſtitia. Quòd concurrat etiam ſpecies mali, in hoc articulo patet, cum dicitur, Bonum alterius æſtimatur ut malum proprium: Non dixit, eſt, ſed, æſtimatur: quia in veritate non eſt malum, ſed ſimilitudo mali. Speciem igitur mali in quadam quaſi diminutione excellentiæ relatiuæ in obiecto inuidiæ inuentam in ordine ad nolentem obiectum illud, author explicauit per illa verba, Aeſtimatur, vt malum proprium, inquantum eſt diminutiuum propriæ excellentiæ. Vnde nulla eſt inter Ariſtotelem, & authorem in hoc diſſonantia: ſed explicauit iſte, quòd ille implicite dixerat, & inſinuauerat, dicendo ſtatim poſt diffinitionem inuidiæ, Hoc autem non: quia ipſi aliquid accidet alterum, ſed propter ipſum propinquum, &cæt. Excludendo enim euentum alicuius alterius, nõ excludit hoc ipſum quod euenit, ſcilicet quod exceditur ab æquali, & ſimili: ſed potius includitur cùm ſubditur: Sed propter ipſum propinquum: ita quòd differentia inter obiectum inuidiæ, & timoris non conſiſtere dixit in hoc, quòd alterum habeat rationem mali, alterum non: ſed in hoc, quòd malum in obiecto timoris eſt aliquid alterum ab ipſo bono prouenturum. Malum uerò in obiecto inuidiæ non eſt aliquid alterum ab ipſo bono futurum, ſed eſt ipſum bonum, habens mali ſpeciem. Hoc enim denotant illa Ariſt. verba, Non quia ipſi aliquid accidet alterum, ſed propter ipſum propinquum: niſi quis dicat, quòd fruſtra Ariſto. dixit, Si aliquid alterum. Et ut clarius percipiatur quod dicimus, ponamus exemplum ad propoſitum. Proſperitas mihi æqualis, & ſimilis, ſeu propinqui poteſt eſſe obiectum æmulationis, indignationis, timoris, & inuidiæ. Aemulationis ſiquidem, ſi doleo: non quia ille proſperatur, ſed quia non ſimiliter procedo. Indignationis uero, ſi doleo, quia ille eſt indignus proſperitate. Timoris autem, ſi doleo, quod ex illius proſperitate, rapinæ, cædes, &cæt. ſtent, Hæc enim mala aliquid alterum ſunt ab ipſa proſperitate, & futura ex illa putantur. Inuidia autem, inquantum excedit me propinquum, ita quod, hoc ipſum, quòd me propinquum excedit, in ſe quidem bonum, in ordine autem ad me præcipue inuitum mali ſpeciem habet. Vnde ſtant hæc duo ſimul, quòd inuidus non triſtatur de proſperitate propinqui, quia aliquid alterum accidet ei: & quòd triſtatur, quia hoc ipſum accidit ei, ſcilicet excedi, quod mali ſpeciem habet. Nec oportuit Ariſt. clarius hæc explicare, vt explicauit author: quia iſte etiam nouitijs ſcripſit, ille eruditis, apud quos conſtat, quòd ſicut impoſsibile eſt delectari, niſi de bono ſecundum rem, uel apparentiam: ita impoſsibile eſt triſtari, niſi de malo ſecundum rem, uel apparentiam. Hæc de tertio.

¶ Quò ad quartum iam patet reſponſio & ad authoritatem Ariſto, quod eſt male intellecta: quoniam æquiuocat de lv, pro-
A ximo, vt eſt nomen accidentis, & vt eſt nomen ſubſtantiæ. Ariſt. enim utitur nomine proximi, vel propinqui ut eſt nomen accidentis: ſicut utitur nomine æqualis, & ſimilis, & indigni. Martinus autem intellexit nomine proximi alium hominem ſecundum ſe.

inuidia eſt de gloria alterius, inquantum diminuit gloriam, quã quis appetit, conſequens eſt, ut ad illos tantum inuidia habeatur, quibus homo vult ſe æquare, uel præferre in gloria: hoc autem non eſt reſpectu multum a ſe diſtantium. Nullus enim, niſi inſanus, ſtudet ſe æquare, uel præferre in gloria his, qui ſunt
B multo eo maiores, puta, plebeius homo regi, uel etiam ex plebeio, quem multum excedit. Et ideo his qui multum diſtant uel loco, uel tempore, uel ſtatu, homo non inuidet: ſed his qui ſunt propinqui, quib. ſe innititur æquare, uel præferre. Nam cùm illi excedunt in gloria, accidit hoc contra noſtram vtilitatem, & inde cauſatur triſtitia: ſimilitudo

autem delectationem cauſat, inquantum concordat uoluntati.

Ad tertium dicendum, ꝙ nullus conatur ad ea, in quibus eſt multum deficiẽs. Et ideo cùm aliquis in hoc eum excedat, non inuidet: ſed ſi modicum deficiat, uidetur quòd ad hoc pertingere poſſit, & ſic ad hoc conatur. Vnde ſi fruſtraretur eius conatus propter exceſſum gloriæ alterius, triſtatur: & inde eſt, quòd amatores honoris ſunt magis inuidi. Et ſimiliter etiam puſillanimes ſunt inuidi: quia omnia reputant magna, & quicquid boni alicui accidat, reputant ſe in magno ſuperatos eſſe. Vnde & Iob 5. dicitur. Paruulum occidit inuidia. & Gregor. dicit in * 5. Moralium, quòd inuidere non poſ-

¶ Ad primum autem argumẽtum dicitur, quòd bonũ aliquid eſſe diminutiuum propriæ excellentiæ, cõtingit dupliciter. Vno modo ut factiuum diminutionis ſecundum rem ſiue ſic eſſe diminutiuum ſecundùm rem ſit in re, ſiue ſit ſecundum æſtimationem tantum. Et ſic conceditur, quòd ſpectat ad ſpeciem timoris, liciti quidem, ſi ita ſit in re: illiciti autem, ſi eſt ſecundum æſtimationem tantum: ita quòd, quia triſtatur de proſperitate propinqui, quia inde lædetur in propria excellentia, non laborat inuidia, ſed timore. Et ſimiliter, qui triſtatur de proſperitate alterius,

Lib. 5. Mor. cap. 33. in medio illi'.

C quia putat, quàmuis uane, quòd ex illius proſperitate proueniet ſibi diminutio propriæ excellentiæ, non laborat inuidia, ſed timore; ſicut qui triſtatur de proſperitate alterius, quia putat, quàmuis uane, quòd inde proueniet ſibi diminutio opũ, vel regni, & aliorum bonorum. Eiuſdem ſiquidem rationis eſt uelle, vel nolle unũ & idem ſecundum rem, vel ſecundum apparentiam. Adulterij ſiquidem eſt appetere coniugatam ſecundum rẽ, & appetere quam putat coniugatam, licet falſo. Alio modo contingit bonum alterius eſſe diminutiuum propriæ excellentiæ: quia ipſum in ordine ad me habet quandam ſpeciem diminutiui excellentiæ meæ: & ſic eſſe diminutiuum propriæ excellentiæ ſpectat ad inuidiam. Nam inuidus triſtatur de proſperitate æqualis & ſimilis propter hoc, quòd eſt proſperitas æqualis & ſimilis, quòd eſt excedere me, quod eſt ſimilitudinarie diminuere excellentiam meam, dum mutat relationem meam. Et hoc eſt quod prius dictum eſt, Ariſtotelem docuiſſe, ſcilicet quòd timor eſt de bono: quia inde aliquid alterum accidet. Inuidia autem non quia inde aliquid alterum accidet, ſed quia ipſum tale eſt, ſcilicet excedens habens mali ſpeciẽ.
D Et quia hinc ſoluuntur tria prima argumenta, & explanatur Ariſtoteles, & author, & omnia conſona apparent, conijcere potes, quòd uera doctrina hæc eſt.

¶ Ad quartum argumentum dicitur, quòd triſtari de bono proximi, hoc eſt alterius hominis, quia nolo illi bene eſſe, eſt poſsibile: ſed non ſpectat ad inuidiam, ſed ad odium, cuius eſt uelle malum alteri homini non propter aliud: ſicut ad amorem amicitiæ ſpectat gaudere de bono alterius hominis abſolute, ſeu propter ipſum hominem, qui bene habet.

¶ In eodem artic. 1. in reſponſione ad tertium, Martinus occurrit dicens. Infero contra Thomam, quòd ex puſillanimitate non ſequitur inuidia. Thomas enim imponit Ariſtoteli, quòd puſillanimes ſunt inuidi, & applicat ad hoc probandum rationem Ariſtotelis, quia omnia eis magna uidentur. Hæc opinio Thomæ non bene concordat cum his, quæ eodem loco dicit. Et ideo arguitur ſic. Nullus inuidet in his, in quibus ſe multum putat de-
E ficere: ſed puſillanimis omnia reputat magna, ut Ariſtoteles dicit, & Thomas approbat. ergo puſillanimis ex ſui puſillanimitate potius retrahitur ab inuidia, quàm inducatur. Maior & minor ſunt Thomæ hic.

¶ Ad hoc dicitur, quòd puſillanimitas cauſat inuidiam in ſubiecto diſpoſito, hoc eſt, infra latitudinem hominum ſimilium. Inuidia enim, ut Ariſtoteles diffuſe declarat, inter ſimiles eſt. Cauſat autem inuidiam ex ratione reddita ab Ariſtotele, & authore hic, quia ſcilicet, omnia magna putat: ita quòd proſperitas ſimilis uni magnanimo nullam, aut paruulam inuidiam excitabit: quia pro nihilo, aut quaſi nihilo reputans illam proſperitatem, non reputat ſe excedi. Alteri uero puſillanimi inuidiam magnam excitabit, pro quanto ex quacunque minima proſperitate ſimilis, reputat ſe multum excedi. Vnde quia puſillanimitas ſimilis facit, uel auget obiectum inuidiæ, ſcilicet rationem excedentis boni in ſimili, ideo inclinat ad inuidiam. Et hoc

clare

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

clare ſonat textus Ariſtotelis ſecundum planum literæ contextũ. Senſus enim Martini & extortus eſt, & Ariſtoteli tribuit, quòd per extranea uagetur. Ad quid enim ſeruit? ad quod propoſitum ibi oportebat de puſillanimibus loqui, vbi quales ſunt qui inuident, inueſtigatur, niſi quia ipſi ſunt inuidi? Et propterea ambitioſis copulantur, quia utrique magnificant obiectũ inuidiæ, quàmuis ex diuerſa radice, vt clarè contextus oſtendit.

¶ Ad argumentum autem in oppoſitum dicitur, quòd multus exceſſus inter aliquos inuenitur dupliciter, ſcilicet uel ut præexiſtens, & ſic retrahit ab inuidia: vel ut adueniens alteri ſimilium: & ſic quanto maior exceſſus aduenit, tanto maior eſt inuidia. Et propterea Iob 5. dicitur, Paruulum occidit inuidia. Superueniente enim uni ſimilium excellentia, alter ſi puſillanimis ſit, longe maiori torquetur inuidia: quia quo magis ſe excedi putat, tanto magis retorquetur. Author ergo cum Ariſtotele primo in hac reſponſione ad tertium, loquitur de multo exceſſu, vel defectu præexiſtente, de quo ſolo eſt uera maior. Poſtmodum cùm ad puſillanimes uenit, de multo exceſſu ſuperueniente, ſuppoſita ſimilitudine inter eos loquitur, & de hoc eſt uera minor: & ideo argumentum nihil ualet.

Lib.2. cap. 10. à medio tom.6.

Infr. q.158. ar.1.cor. Et mal.q.10. artic.1. & Pſ. 36. in principio.

ſumus, niſi eis, quos nobis in aliquo meliores putamus.

Ad qvartvm dicendum, ꝙ memoria præteritorum bonorũ, inquantum fuerunt habita, delectationem cauſat: ſed inquantum ſunt amiſſa, cauſant triſtitiam: & inquantum ab alijs habentur, cauſant inuidiam, quia hoc maxime uidetur gloriæ propriȩ derogare. G Et ideo dicit Philoſophus in * 2. Rhetor. ꝙ ſenes inuident iunioribus: & illi qui multum expenderunt ad aliquid conſequendũ, inuidēt his, qui paruis expenſis illud ſunt conſecuti. Dolent enim de amiſſione ſuorũ bonorum, & de hoc ꝙ alij conſecuti ſunt bona.

Articvlvs II.

Vtrum inuidia ſit peccatum.

Ad secvndvm ſic proceditur. Videtur ꝙ inuidia non H ſit peccatum. Dicit.n. Hierony.* ad Lætam de inſtructione filiæ. Habeat ſocias, cũ quibus diſcat, quibus inuideat, quarum laudibus mordeatur: ſed nullus eſt ſolicitandus ad peccandum. ergo inuidia non eſt peccatum.

¶ 2 Præt. Inuidia eſt triſtitia de alienis bonis, vt Damaſc. † dicit: ſed hoc quandoque laudabiliter fit. dicitur enim Prouerb. 29. Cũ impij ſumpſerint principatum, gemet populus. ergo inuidia non eſt ſemper peccatum.

¶ 3 Præt. Inuidia zelum quendam nominat: ſed zelus quidam eſt bonus, ſecundum illud Pſal. 68. Zelus domus tuæ comedit me. ergo inuidia non ſemper eſt peccatum.

¶ 4 Præt. Pęna diuiditur contra culpam: ſed inuidia eſt quædam pœna. dicit enim* Greg. 5. Moralium. Cùm deuictum cor liuoris putredo corruperit, ipſa quoque

¶ In eodem articu. 1. in reſponſione ad quartum, non mireris, ꝙ dicatur ſenes inuidere iuuenibus, & cùm hoc dicatur, quòd inuidi ſunt ſimiles aut ſecundum genus, aut ſecundum ætatem &c. vt patet in 2. Rhetor. Ariſto. Nam ſenes habent ætatem iuuenilem in præterito ſui: & ideo recolentes ſe olim iuuenes non aſſecutos, quod iſti iuuenes aſſequuntur, inuident illis. Et rurſus cogitantes ſe ſimiles iuuenibus in natura, cùm diuturniore expectatione tanti temporis non aſſequi, quod illi modico tempore, ſcilicet iuuentutis, aſſequuntur, inuident. Semper ergo concurrit ſimilitudo aliqua aliquo modo, vt diffuſe Ariſtoteles ibidem proſequitur de inuidia. I

¶ *Super Quæſtionis trigeſimęſextę Articulum ſecundum.*

In quæſt. 36. dubium accidit in 2. articu. de nemeſi, quæ ab alijs uocatur indignatio, quia uere pertinere vr̄ ad bonos mores, nec prohiberi in doctrina fidei. Primum probatur ſic: quia triſtari de uere malo, eſt actus bonus ex genere ſuo: ſed nemeſis eſt triſtitia de uere malo: nam uere malum eſt, quod bonum ſit in indigno. Diſſonat namque rationi hoc quod dico, bonum indigno: ſicut cōſonat oppoſitum, ſcilicet bonum digno. Et licet huiuſmodi bonum commune bonis, & malis ſit paruum: aliquod tamen bonum eſt tantum, vt gaudij, & triſtitiæ humanæ materia ſit. Nec obſtat ſi dicatur, quòd licet bonum indigno diſſonet: tamen bonum ad correctionem, vel damnationem, ſeu aliquod huiuſmodi non diſſonat K indigno: hæc enim accidentia ſunt talis boni indigno. Sermo autē doctrinalis formalis eſt, & de triſtitia de bono indigni ut ſic, quæſtio eſt. Hanc enim Ariſtot. ad bonos mores pertinere, & author prohiberi à doctrina fidei affirmat.

¶ Secundum autem declaratur: quia æmulatio iniquorum prohibita in ſcriptura, intelligenda eſt, ut ab ipſamet ſcriptura declaratur, cùm ſubditur, Noli æmulari uţ maligneris, ac ſic diceret, Noli æmulari ſic, vt uelis fieri malus, ut habeas bona, quæ habent impij.

¶ In oppoſitum autem eſt doctrina authoris.

¶ Ad hoc dicitur, quòd ſicut proiectio mercis in mare poteſt conſiderari dupliciter, ſcilicet, ſecundum ſe, & ſic habet rationem mali, & contriſtantis: & ſimpliciter, hoc eſt, omnibus conſideratis circunſtantijs, & ſic habet rationem boni, & appetibilis, vt ſaluetur uita: ita bonum indigni poteſt dupliciter conſiderari. Pri-

F mo ſecundum ſe, & ſic habet rationem mali, ...
rationem iniuſti, non ea ratione, qua iniuſtum ...
culpæ, aut pœnæ; quia nec culpa eſt, nec pœna ...
pa aliorum, nec pœna aliorum: quoniam non ...
indigni eſſe cum damno alterius, vt patet de bonis ...

dam triſtitiam bonam: aut verè bonum, ad con...
tiam malam. Nulla autem apparet ratio mali ...
hic in ipſo habente, ut patet: ſed in diſtributione ...
ratio mali culpæ, iniuſtæ, ſcilicet diſtributioni ...
tionalitate perſonarum; quibus diſtribuenda ...
diſtribuendæ ſunt. Apparet & malum pœnæ ...
no, dum diuitiæ, potentia, honor, & huiuſmodi ...
dantur indignis, & per hoc priuantur digni. V...
in 2. Rhet. fundat doctrinam ſuam ſuper hoc, ...
ter dignitatem fit, iniuſtum eſt: ſed ſi diligenter c...
confiteamur quòd in diſtributione actiua bono...
ueniri malum culpæ, quia eſt actio diuinæ p...
viris verè bonis non debentur bona huiuſmodi ...
cundum ſe, ſed ſolum in ordine ad uitam æternam ...
cadunt ſub merito, ut in ultimo articulo ...
ctum eſt & hoc quia ſunt adeo parua bona, ...
ſimpliciter, clare videbimus quòd nec in ...
nę ratio in huiuſmodi bonis indignorum ...
ſto. qui bona tantum pręſentia in humano genere ...
uidentiam diuinam reſpectu ſingulorum hominum ...
tur in 12. Metaphyſic. id quod in diſtributione ...
ſtum inuenit, eleuauit ad diſtributionem ...
quę non ab homine, ſed à Deo miſericorditer ...
ma bona malis fit. Si quid autem mali pœnę ...
modi bonis ex praua hominum voluntate ...
hoc non pertinet ad nemeſim, ut in litera dicitur. ...
eiuſdem rationis triſtari de vexatione boni, ...
mali, ut Ariſtoteles putauit, licet vtrobique ...
ratio eſt, quia uexatio boni in ſe habet unde ...
nę ſaltem. Proſperitas autem mali non habet ...
aut pœnę rationem, ſed ſolius naturalis ...
monſtrum; propter quod rationi diſſonat, ...
monſtrum. Quia ergo nulla eſt in proſperitate ...
mali, & eſt in eadem ratio boni iuſtitię ac miſericordiæ ...
diſpenſantis, conſequens eſt, quòd triſtari de ...
nis indignorum, eſt triſtari de diuina diſtributione ...
quod gloſa ex Auguſt. in Pſalm. 36. ſuper illud ...
ne ab ira &cęte. dicit. Inde iraſci, & ...
Deum murmurare. Eſt igitur triſtitia de bono ...
citer mala: quia eſt de bono ſimpliciter, ſcilicet ...
nam diſtributionem, quàmuis triſtari de ...
digni ut ſic, abſtrahendo a diuina prouidentia, ...
quam mali rationem habeat: ſicut triſtari de ...
bentibus ſpeciem mali. Inficiari ſiquidem ...
ut dictum eſt, ſecundum humanę diſtributionis ...
apud quam huiuſmodi bona diſtribuere ...

exteriora indicant quàm grauiter animum veſania inſtigat. Color quippe pallore afficitur; oculi deprimuntur, mens accenditur, mēbra frigeſcunt, fit in cognitione rabies, in dentibus ſtridor. ergo inuidia non eſt peccatum.

Sed contra eſt, quod dicitur ad Galat. 5. Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicem prouocantes, inuicem inuidentes.

Respon. Dicendum, quòd ſicut dictum*eſt, inuidia eſt triſtitia quædam de alienis bonis: ſed hæc triſtitia poteſt contingere quatuor modis. Vno quidem modo, cùm aliquis dolet de bono alicuius, inquantum ex eo timetur nocumentum vel ſibipſi, vel etiam alijs bonis: & talis triſtitia non eſt inuidia, vt dictū* eſt, & poteſt eſſe ſine peccato. Vnde Gregor. 22.† Moralium ait. Euenire plerumque ſolet, vt non amiſſa charitate, & inimici nos ruina lætificet, & rurſum eius gloria ſine inuidiæ culpa contriſtet, cùm & ruente eo quoſdam bene erigi credimus, & proficiente illo pleroſque iniuſte opprimi
B formidamus. Alio modo, poteſt aliquis triſtari de bono alterius, non ex eo, quòd ipſe habet bonū, ſed ex eo, quòd nobis deeſt bonū illud, quod ipſe habet: & hoc proprie eſt zelus, ut Philoſ. dicit* in 2. Rhetor. Et ſi iſte zelus ſit circa bona honeſta, laudabilis eſt ſecundum illud 1. ad Corint. 14. Aemulamini ſpiritualia. Si autē ſit de bonis temporalibus, poteſt eſſe cum peccato, & ſine peccato.

† lib. 22. ca. 11. circa principium.

Lib. 2. c. 11. circa principium. to. 6.

iniuſti rationem habeat, ac per hoc ſecundum ſe quædam mali ſpeciem mentibus humanis ingerat: quo fit vt nullam peccati rationem videam, quando aliquis triſtatur de proſperitate indigni, quia eſt indignus, ſi non extendit ſe triſtitia ad idem bonum, inquantum eſt à Deo diſtributum. Extendit ſiquidem ſe ad hoc, quando ſimpliciter triſtatur de bono indigni. Non ſe extendit autem, quando triſtatur de bono indigni ſic, vt complaceat tamen ſibi ſimpliciter diuina diſtributio. Veruntamen, quia huiuſmodi triſtitia ſecundum quid parat viam triſtitiæ ſimpliciter, quæ eſt mala, ideo etiam cauenda videtur, quaſi diſpoſitio ad malum. Vnde & in Pſal. 72. ad hoc periculum inſinuandum dici videtur. Mei autem pene moti ſunt pedes, & pene effuſi ſunt greſſus mei: quia zelaui ſuper iniquos, pacem peccatorum uidens. Nec hoc diſſonat à doctrina authoris immo ex ipſa deducitur, pro quanto excuſat Ariſto. ex ratione bonorum temporalium ſecundum ſe: & rationem peccati aſſignat ex ratione eorundem, vt ordinatorum ad æternam felicitatem ex diuina prouidentia. Et ex his patet ſolutio obiectorum. Nam bonum indigni diſſonat vt monſtrum, & eſt aliquid magnum apud iuſtitiam humanam. Et ordinari à Deo ad correctionem, vel damnationem, licet accidat, ideſt, ſit extra rationem formalem boni indigni ſecundum ſe, non tamen accidit eidem ſimpliciter, prout eſt. Et rurſus, licet accidat illi vt quædam res eſt, non tamen accidit ei vt ſit: quoniam non accidit ei, quòd eſt fieri agens, & finis. Et propterea huic, quòd eſt bona huiuſmodi indignis diſtribui, non accidit à quo, & propter quid, vnde ſumitur ratio iuſti, vel iniuſti moralis, quod in operatione conſiſtit.

¶ In eodem 2. artic. quæſt. 36. circa primum modum triſtitiæ, qui eſt timoris affectus, & effectus diligenter & caute obſerua, quòd in litera non dicitur huiuſmodi triſtitiam eſſe bonam, ſed dicitur, quòd non eſt inuidia, & quòd poteſt eſſe ſine peccato. Et primum horum declaratum eſt: ſecundum autem inſinuat, quòd poteſt etiam eſſe cum peccato. Iudicanda eſt enim huiuſmodi triſtitia ſecundum regulas timoris. Nam ſicut timor poteſt eſſe cum peccato, & ſine peccato: ita & triſtitia, quæ timorem ſequitur. Qui enim timet bonis, ne opprimantur, aut iuſtitiæ, vel cultui diuino, ne conculcetur ob potentiam, diuitias &c. & propterea triſtatur de potentia, & diuitiis alicuius, ſi clara eſt huiuſmodi malorum ſequela, non peccat: cuius ſignum eſt; quòd ſi haberet poteſtatem priuandi illum huiuſmodi potentia, & diuitiis, bene faceret priuando illum. Si autem aliquis timet ex alterius potentia lędi iuſte, vel non iniuſte, & ideo de illius potentia triſtatur, peccat: quoniam huiuſmodi timor non debet intantum progredi, vt nolit bonum alterius: ſed ſat eſt, quòd liceat ſibi timere malum proprium: cuius ſignum eſt, quòd ſi haberet poteſtatem priuandi illum tali potentia, non licite propter hoc priuaret illum. Eadem ſiquidem ratione actus interior, & exterior ſibi reſpondens eſt bonus, vel malus. Similiter, ſi ambiguum eſt, an aliquis potentia, vel diuitiis abutetur in alterius damnum, quamuis licite timeat, & caueat: non tamen licite triſtatur abſolute de illius potentia, uel diuitiis: ſicut nec licite poſſet propterea illum priuare poteſtate, uel diuitiis. Vnde collige quòd huiuſmodi timoris affectus, & effectus, qui eſt triſtari de bono proximi vt nociuo, fræno eget rectæ rationis conferentis qualitatem mali ſuæ cauſæ, & præponentis præponenda, vt triſtitia de bono ex ſancta, ſeu recta deteſtatione mali excuſanda ſit.

¶ In eodem 2. artic. circa ſecundum modum triſtitiæ, hoceſt, zelum, ſeu æmulationem, cùm dicitur, quòd ſi eſt de bonis temporalibus, poteſt eſſe cum peccato, & ſine peccato, Martinus occurrit dicens, Hæc Thomæ opinio videtur mihi contradicere Ariſtoteli qui vniuerſaliter ponit zelum eſſe boni moris, & ponit temporalia inter bona zelabilia.

¶ Ad hoc dicitur, quòd in nullo cōtradicitur Ariſtoteli, quoniā
A æmulatio temporalium regulanda eſt ſecundum regulas deſiderii temporalium. Et ſicut deſiderare bona temporalia ſimpliciter & abſolute, nullum malum eſt, ſed naturalis ac bonus affectus, quoniam his homo indiget: ita triſtitia de eo quod eſt, non habere temporalia, nihil mali, ſed naturalem affectum rationi conſonum importat. Sed quemadmodum cum bono abſolute deſiderio temporalium ſtat, quòd deſiderium ad hoc, quòd in hoc homine reſpectu talium temporalium, nunc ſit rectum, requiruntur aliquę conditiones, puta, quòd congruat ſibi. (Non enim congruit cuilibet quodcunque bonum temporale) ita ad hoc, quòd triſtitia, quia non habeo nunc tale temporale bonum, eget aliqua conditione, ſine qua eſt mala moraliter, & cū qua eſt bona. Si. n. plebeius idiota triſtatur, quia non eſt rex, triſtitia iſta non eſt ſecundum rectam rationem. Et propterea mirum eſt de Martino non uidente infinitas æmula-
C tiones temporalium poſſe eſſe malas conſideratis conditionibus perſonarum, & bonorum &c. Recta ergo eſt authoris doctrina, nec contradicit Ariſtot. ſane intellecto. Sciuit Ariſtot. ꝙ æmulatio ambitioſorum, & auarorum, & indignorum, non eſt boni moris: ſed dicens æmulationem eſſe boni moris, intelligebat, ſeruata proportione, ob cuius defectum author dicit quandoque eſſe peccatum.

¶ In eodem 2. artic. circa tertium modum triſtitiæ, ſcilicet nemeſim, ſeu indignationem, iterum dubium occurrit ex Martino nouiter uiſo, poſt ſuperius ſcripta. Nititur ſiquidem primo probare, quòd indignatio non eſt peccatum: deinde ſoluere, ut dicit, rationes ſancti Thomæ ad oppoſitum. Probat ergo indignationem non eſſe peccatum. Primo authoritate Ariſto. Secundo, ratione Ariſtot. Triſtitia de malo indigni eſt laudabilis. ergo triſtitia de bono indigni eſt laudabilis. Tertio, Triſtitia de eo, quòd ſi in facultate mea eſſet, poſſem rationabiliter impedire, eſt bona: ſed vir bonus & iuſtus, ſi in facultate ſua eſſet, poſſet indignum ab
D aſſecutione talis boni impedire rationabiliter, immo, ut uidetur, ſi cooperaretur, peccaret, ſicut prælatus peccat conferendo beneficium indigno ſcienter. ergo. Quarto, Vir bonus, & iuſtus ſcit, quòd affluentia huiuſmodi bonorum communiter facit de indignis indigniores. ergo rationabiliter poteſt triſtari de proſperitate indignorum. Et ideo, inquit, miror opinionem Thomæ in hac parte ſatis aperte reprehendentis Ariſto. quia conſiderauit illa bona temporalia ſecundum ſe. Et addit Thomas hanc triſtitiam eſſe in ſacra ſcriptura prohibitam: quòd non reputo verum, ut patebit reſpondendo ad ea, quibus hoc ipſum probare conatur.

¶ Affert igitur ſecundo, ut dicit, Thomæ rationes. Prima eſt: Bona temporalia comparata æternis, parua ſunt. ergo non debet vir iuſtus triſtari, ſi adſunt indignis. Secunda eſt. Bona temporalia proueniunt indignis ex iuſta Dei ordinatione diſponentis ea ad correctionem, vel damnationem eorum. ergo vir iuſtus non debet de hoc triſtari. Tertia ex authoritate Pſalmi. Noli æmulari in ma-
E lignātibus, neque zelaueris &c. Quarta ex authoritate pſalmi. Pene effuſi ſunt greſſus mei, quia zelaui ſuper iniquos, pacem peccatorum videns.

¶ Et ad primam dicit, negando conſequentiam, tum quia bona temporalia ſunt magna abſolute: tum quia quantūcumque parua, illis tamen mali indigni, & boni digni ſunt.

¶ Ad ſecundā negat ſimiliter ſequelā: quia de miſerijs pauperū, quis ordinatæ ſint iuſte à Deo, laudabiliter triſtamur miſerentes.

¶ Ad tertiam & quartam dicit, quòd zelare ibi ſumitur pro imitari, ac ſic diceret: Ne imiteris facientes iniquitatem. Et ſimiliter zelaui ſuper iniquos, hoc eſt, Volui imitari iniquos. Vel exponendum eſt de triſtitia abſorbente, & inuoluente: ita quòd impellit ad ſequendam ſemitam peccatorum affluentium in bonis temporalibus.

¶ Ad hæc reſpondendo, non oportet alia iacere fundamēta, ſed ex prius poſitis ad authoritatem Ariſto. patet reſponſio in litera.

¶ Ad

¶ Ad rationem ſecundo allegatam negatur ſequela, quoniam non eſt eadem vtrobique ratio.

¶ Ad tertium negatur minor, tum quia nec reges, nec leges ab indignis auferunt, qui poſsident bona temporalia, immo eſſet ſubuertere pacem humani generis, ſi daretur opera, vt tollerentur ab indignis temporalia, aut impedirentur indigni ab aſſecutione temporalium. Nam ſic & filius peccator impediendus eſſet ab aſſequenda hæreditate, & ab hoc ut inſtituatur hæres a patre, & mercator peccator ne lucraretur, & miles, aut dux peccator, ne victoriam haberet, & alia huiuſmodi ſequerētur, quæ etiam cogitare eſt fatuum. Nullum quoque peccatum eſt cooperari peccatoribus ad bona temporalia habēda, quamuis ſint illis indigni ſicut nec Deus peccat, qui huiuſmodi temporalia donat.

Li. 2. cap. 9. tom. 6.

¶ Ad quartum dicitur, quòd hoc eſt per accidens, quòd ex bonis temporalibus aliqui fiant peiores, ac per hoc indigniores. Per accidens. n. eſt quòd aliquis abutatur bono. Sermo autem doctrinalis eſt de his, quæ ſunt per ſe. Et rurſus triſtari de bonis indigni, q̃a ſit peior, non ſpectat ad nemeſim, ſed ad charitatem. Nemeſis enim eſt triſtitia, quia indignus proſperatur, non quia ſit magis indignus: hoc enim charitatis, vt dictum eſt, eſſet.

Lib. 2. c. 11. parũ princ. tom. 6.

¶ Ad confutandas autem ſolutiones Martini dico, quòd prima ratio male ſoluitur: quoniam ratio conſiſtit in hoc. Huiuſmodi bona ſunt quaſi nihil in comparatione ad bona æterna: quod aũt quaſi nihil eſt, pro nihilo reputatur, ac per hoc de huiuſmodi non debet eſſe triſtitia ſimpliciter, & abſolute. Solutio autem dicens, quòd iſta ſunt magna abſolute, pro quanto eſt vera, non ſoluit, quia eſt uera, ut ly, abſolute, ideſt, ſecluſis circunſtantijs, ſignificat: ſicut proiectio mercis in mare abſolute dicitur inuoluntaria, & æquiualet ad ly, ſecundum quid. Eſt autem falſa, ut ly, abſolute æquiualet ad ly, omnibus conſideratis, & ſic debent iudicari ad hoc, vt ſint materia triſtitiæ ſimpliciter, & non primo modo. Quod etiam dicitur, quòd illis mali ſunt indigni, verum eſt: quia etiam quantumcumque minimis ſunt indigni, cum digni ſint, ut in nihilum redigantur. Quod verò dicitur, quòd boni ſunt iſtis digni, minus theologice dicitur: quoniam iſta ſunt adeo uilia, ut non mereantur ad dignitatem bonorum ſpectare: unde Dominus iſta non in præmium, quod dignitatem reſpicit, ſed per adminiſtrationem quãdam docet bonis affutura. Primum quærite regnum Dei, & iuſtitiam eius, & hæc omnia adijcientur uobis. Solutio igitur confutatur ex hoc: quia bona temporalia ſimpliciter, hoc eſt, omnibus conſideratis, prout ſcilicet ſunt in uniuerſo, ſunt fere nihil, ac per hoc non ſunt obiectum triſtitiæ ſimpliciter, ſed ſolum ſecundum quid: & propterea non eſt laudabilis triſtitia ſimpliciter eorum, cùm adſunt indignis. Solutio uerò ſecundæ rationis confutatur ex hoc, q̄ male ſumitur, & applicatur ratio authoris. Nam author inducit illam ad deſtruendum fundamentum Ariſtot. quod conſiſtit in hoc, quòd indigni proſperitas eſt iniuſta. Et hoc efficaciter excludit ratio authoris ex hoc, quòd ex diuina diſpoſitione hæc proueniunt indignis. Ex hoc enim patet haberi, quòd nihil iniuſti continetur in proſperitate indigni. Martinus autem aliter accepit hanc rationem

F quaſi quia hoc eſt effectus Dei. ergo non licet de … nec ſomniauit author: & ideo ſolutio ſua conf… tra propoſitum rationis. Gloſæ autem ſuper P… futantur ex hoc, quòd dato quòd ipſæ ſint veræ … dunt, quin ad literam exponendo de æmulatione …

Tertio modo, aliquis triſtatῑ de bono alterius, inquãtum ille, cui accidit bonum, eſt eo indignus: quæ quidem triſtitia non poteſt oriri ex bonis honeſtis, ex quibus aliquis iuſtus efficitur, ſed ſicut Philoſophus dicit in * 2. Rhetoric. eſt de diuitiis, & talibus, quæ poſſunt prouenire dignis, & indignis. Et hæc triſtitia ſecundum ipſum vocatur nemeſis, & pertinet ad bonos mores. Sed hoc ideo dicit, quia conſiderabat ipſa bona temporalia ſecundum ſe, prout poſſunt magna uideri non reſpicientibus ad æterna: ſed ſecundum doctrinam fidei temporalia bona, quæ indignis proueniunt, ex iuſta Dei ordinatione diſponuntur uel ad eorum correctionem, uel ad eorum damnationem: & huiuſmodi bona quaſi nihil ſunt in comparatione ad bona futura, quæ ſeruantur bonis. H Et ideo huiuſmodi triſtitia prohibetur in ſcriptura ſacra, ſecundum illud Pſalm. 36. Noli ęmulari in malignantibus, neq; zelaueris facientes iniquitatem. & alibi, 72. Pſal. Pene effuſi ſunt greſſus mei, quia zelaui ſuper iniquos, pacem peccatorum uidẽs. Quarto modo aliquis triſtatur de bonis alicuius, inquantum alter excedit ipſum in bonis. & hoc proprie eſt inuidia: & iſtud ſemper eſt prauũ, ut Philo. dicit in * 2. Rhetor. q̃a dolet de eo, de quo eſt gaudendum, ſcilicet de bono proximi.

Ad primum ergo dicendum, quòd ibi ſumitur inuidia pro zelo, quo quis debet incitari ad proficiendum cum melioribus.

G Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procedit de triſtitia alienorum bonorum ſecundum primum modum.

Ad tertium dicendum, q̄ inuidia differt a zelo, ſicut dictũ * eſt. Vnde zelus aliquis poteſt eſſe bonus, ſed inuidia ſemper eſt mala.

Ad quartum dicendum, quòd nihil prohibet aliquod peccatum ratione alicuius adiuncti pœnale eſſe, ut ſupra dictum * eſt, cùm de peccatis ageretur.

Articulus III.

Vtrum inuidia ſit peccatum mortale.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur, quòd inuidia non ſit peccatum mortale. Inuidia enim cùm ſit triſtitia, eſt paſſio appetitus ſenſitiui: ſed in ſenſualitate non eſt peccatum mortale, ſed ſolum in ratione, ut patet * per Auguſt. 12. de Trini. ergo inuidia nõ eſt peccatum mortale.

I ¶ 2 Præt. In infantibus non po-

tio non ſufficit. ſcilicet, quòd inuidia ſumatur a … zelo, ſeu æmulatione. Arguo, inquit, ſic. Hiero… filia mordeatur aliarum laudibus: & ſimiliter … quòd puer uictus fleat. Tunc ſic. Nullus … quia triſtatur, quòd ab alio exceditur, ergo … lius, uel filia triſtetur, quòd alij excedunt ipſum, … eſt contra Thomam.

¶ Ad hoc dr̃, q̄ morſus, & fletus ex alienis laudibus … di optatur in pueris diſcentibus, non quia alij … ipſi non proficiunt ſicut illi: quod proprie … æmulationẽ. Vñ falſum aſſumitur formaliter …

¶ Super Quæſtionis trigeſimaſexta Articu…

K In artic. 3. circa rõnem pro concluſione, … guens contra authorem q̄ iſta ratio nõ … iſtum concludetur tam faciliter q̄ nemeſis, … ta mortalia, & contrariarentur charitati, … proximi, & ſic habent idem obiectum cum … contrariũ motũ: tũ quia non quicquid contrari… eſt pctm̃ mortale. Sunt. n. aliqua charitatis opera … mur, ſicut oſculum leproſi. & alia ſupererog… ¶ Ad horũ primum negatur ſequela. Et de … quidem patet, q̄ non cõicat in obiecto cum … triſtitiæ talis obiectum non eſt bonum pro… proximi. Triſtatur enim non quia alter habet, … habet. Vnde triſtitia æmulatiua habet bonum … citatiuo; defectum autem triſtantis pro obiecto … triſtitia non eſt contraria, ſed conformis … quoniam charitatis eſt dolere de malo … ¶ De nemeſi verò, quia etiam non eſt idem …

ritatis, quando indignationis obiectum eſt non bonum proximi abſolute, ſed tale bonum, ſ. temporalis proſperitatis, non hominis abſolute, ſed hominis talis, ſ. indigni: charitatis autẽ obiectum eſt bonum proximi abſolute. Non ergo ratio literæ habet locum in æmulatione, & indignatione, ſicut in inuidia, quæ triſtatur de bono proximi, quia excedit, quo d. ſ. excedere, infra latitudinem boni abſolute claudi tur, quia ſpectat ad bonum ipſius proximi ſecundum ſe: conſequitur. n. quantitatem, & augmentũ boni in ipſo proximo. Ex hac enim parte ſe tenere, patet ex ſupradictis.

¶ Ad ſecundum dr̃, ꝙ aliud eſt loqui de exterioribus, aut ſecundarijs charitatis actibus, quales ſunt, de quibus arguens loquit: & aliud de principali charitatis actu interiori, qui eſt dilectio, cuius terminus eſt gaudium. Quicquid. n. cõtrariatur dilectioni proximi, oportet eſſe peccatũ mortale. Cõſtat autẽ, quòd triſtitia de bono proximi contrariat̃ dilectioni proximi, quia ſpectat ad contrarium motũ motui charitatis, vt terminus. Nã motus charitatis ad bonum proximi eſt amando, deſiderando, gaudendo, cui cõtrariatur directe motus odiẽdo, fugiendo, triſtando. Vnde patet, quòd ex hoc, quòd contrariat̃ gaudio, contrariat̃ dilectioni. & hoc eſt ꝙ author intẽdit: & nõ intendit quòd omne contrariũ cuiuſcunq; charitatis operi ẽ peccatũ mortale. Stat ergo ſolida rõ literæ.

¶ In eodem artic. 3. in rñſione ad tertium, Martinus occurrit, dicens contra authorẽ, quòd hæc rñſio non ſatisfacit: quia argumentum ſemper ſtat in uigore ſiue opponat̃ miſericordiæ, ſiue nemeſi, quia ſecundũ Ariſto. miſericordia, & nemeſis paſsiones ſunt.

¶ Ad hoc dicitur primo, quòd locus ab authoritate negatiue nihil ualet. Quàmuis enim Ariſt. non poſuerit miſericordiam inter uirtutes, ſeu laudabiles paſsiones, non propterea ſequitur, quin talis paſſio reducta ad medium ſecundùm rectam rationem, poſſit ſortiri virtutem propriam, vt ſuperius author docuit.

¶ Dicitur ſecundo, quòd Ariſt. neſciuit uirtutes etiã morales, quæ attenduntur penes morem, ex theologalibus uirtutibus deriuatũ, qualis eſt miſericordia, quæ ut eſt uirtus, eſt proprius effectus charitatis, vt in litera hac non fruſtra dicitur. Et propterea in argumento optime ſatisfactum eſt à theologo, in doctrina morali theologica ex hoc quòd inuidia contrariatur uirtuti miſericordiæ, & uirtuti charitatis, & non ſolum paſſionibus.

¶ Super quæſtionis trigeſimæſextæ Articulum tertium, & quartum.

IN art. 3. & 4. eiuſdem q. dubium occurrit, An inuidiæ uitium diuidatur in plures ſpecies, an ſit una ſpecies ſpecialiſsima. Et eſt

A ratio dubij, quia diffinitio inuidiæ, ſcilicet quòd eſt triſtitia de bono alterius, inquantum uidetur diminutiuum propriæ gloriæ, vel excellentiæ, nullam unam formalem rationem importat. Triſtitia nanque de bono proximi tot ſpecierum eſt, quot odium proximi. Habent nanque ſe odium & triſtitia ſicut amor & delectatio, quorum conſecutio ſecũdùm ſpeciei diuerſitatem, vel identitatẽ per ſe nota eſt. Determinatio autem adiuncta, inquantum apparet diminutiuũ propriæ gloriæ, vel excellẽtiæ, dupliciter offendit. Primò, quia hæc determinatio nõ eſt differẽtia contractiua obiecti ad propriam ſpeciem, ſed eſt deſignatiua finis, ad quem ordinatur triſtitia boni alterius, quòd ſcilicet ordinatur ad gloriam, vel excellẽtiam propria; quod ſic manifeſtat̃. Eiuſdem rationis eſt appetere aliquid propter propriã gloriã, vel excellentiam, & refutare impeditiuũ illius: ſicut eiuſdem grauitatis eſt in lapide appetere locum deorſum, & excludere impediẽtia ipſum à loco deorſum. Vnde ex hac determinatione oſtẽditur, quòd inuidia non eſt quæcunque triſtitia de bono proximi, ſed imperata à uana gloria, vel ſuperbia, & ſic nullius unius ſpeciei eſt. Secundò, quia ſub diſiunctione dr̃ propriæ gloriæ, uel excellentiæ: ac per hoc aut vtriuſque ſpeciei eſt, aut nullius determinate. Et augetur dubitatio, ſi ſpecies ſortitur iuxta ſpecies gloriæ, vel excellentiæ: in oppoſitum autem eſt, quòd inuidiæ ſpecies non aſſignantur.

Lib. 2. cap. 9. tom. 6.

¶ Ad hoc dicitur, ꝙ inuidiæ uitium relatum ad proximum, (quod dico propter inuidiã fraternę gratię, quòd ſcilicet Spiritusſanctus diffundatur, quoniam hoc cõtra Deũ tendit) unius tãtum ſpeciei ſpecialiſsimę eſt. Sicut enim magnanimitas in omnibus appetẽs magna,

Supra. q. 34. ar. 6. & mal. q. 8. ar. 1. co. & ad 5. & q. 10. ar. 3.

E unius eſt rationis: ita inuidia in omnibus bonis proximi horrens excellentiam reſpectu ſui, unius eſt rationis: ita quòd ratio formalis, quia bona proximi obiectum ſunt inuidiæ, eſt excellentia non abſolute, ſed reſpectu illius, qui inuidet. Vnde bona ipſa materialiter ſe habent in obiecto inuidię, excellere autem inuidum formaliter. Et quoniam excellentia ut ſic unius rationis ſpecialiſsimę nõ minus, quàm magnitudo in omnibus, quam reſpicit magnanimitas, apparet: ideo ex nulla parte inuidia inuenitur habere plures ſpecies, quàmuis latitudinem habeat, & una ſit grauior altera, puta, in ſpiritualibus, quàm in temporalibus: & circa maiora, quàm circa minora.

¶ Ad obiectionẽ aũt primã in oppoſitũ dr̃, ꝙ triſtitia de bono ꝓximi abſolute ſpectat ad ſpeciẽ odij in tãtũ ꝙ ẽt triſtitia de excellẽtia boni ꝓximi abſolute, ſpectat ad obiectũ: ſed triſtitia de bõis ꝓximi ut excellũt illũ, ſpectat ad inuidiã, ita ꝙ inuid⁹ nõ triſtat̃ de

teſt eſſe peccatum mortale, ſed in eis poteſt eſſe inuidia. Dicit enim Auguſt. * in primo confeſſio. Vidi ego, & expertus ſum zelantem puerũ: nondum loquebatur, & intuebatur pallidus amaro aſpectu collactaneum ſuum. ergo inuidia non eſt peccatum mortale.

¶ 3 Præt. Omne peccatum mortale alicui uirtuti cõtrariatur: ſed
B inuidia non contrariatur alicui uirtuti, ſed nemeſi, quæ eſt quædam paſſio, vt patet per Philoſo. in 2. Rheto. * ergo inuidia non eſt peccatum mortale.

Sed contra eſt, quod dicitur Iob 5. Paruulum occidit inuidia: nihil autem occidit ſpiritualiter, niſi peccatũ mortale. ergo inuidia eſt peccatum mortale.

Respon. Dicendum, quòd inuidia ex genere ſuo eſt peccatum mortale: genus autem peccati ex obiecto conſideratur. Inuidia au-
C tem ſecundum rationem ſui obiecti contrariatur charitati, per quam eſt uita animæ ſpiritualis, ſecundum illud 1. Ioan. 3. Nos ſcimus, quoniam trãſlati ſumus de morte ad uitam, quoniam diligimus fratres. Vtriuſque autem obiectum & charitatis, & inuidiæ eſt bonum proximi, ſed ſecundum contrarium motum. Nam charitas gaudet de bono proximi: inuidia autem de eodẽ triſtatur, vt ex ſupradictis * patet: vnde manifeſtum eſt, quòd
D inuidia ex ſuo genere eſt peccatum mortale. Sed ſicut ſupra dictum eſt, * in quolibet genere peccati mortalis inueniuntur aliqui imperfecti motus in ſenſualitate exiſtentes, qui ſunt peccata uenialia: ſicut in genere adulterij, primus motus concupiſcentiæ, & in genere homicidij primus motus iræ: ita etiam in genere inuidiæ inueniuntur aliqui primi motus, quandoque etiam in uiris perfectis, qui ſunt peccata uenialia.

Ad primvm ergo dicendum, quòd motus inuidiæ, ſecundum quod eſt paſſio ſenſualitatis, eſt quoddam imperfectum in genere actuum humanorum, quorũ principiũ eſt ratio, vnde talis inuidia eſt peccatum mortale. Et ſimilis eſt ratio de inuidia paruulorum, in quibus non eſt uſus rationis: unde patet reſponſio ad Secundum.

Ad tertivm dicendũ, quòd inuidia, ſecundum Philoſ. * in 2. Rhet. opponitur & nemeſi, & miſericordię, ſed ſecundum diuerſa. Nam miſericordiæ opponitur directe, ſecundum contrarietatẽ principalis obiecti. Inuidus enim triſtatur de bono proximi: miſericors autẽ triſtatur de malo proximi. vnde inuidi non ſunt miſericordes, ſicut ibidẽ dicitur, nec econuerſo. Ex parte uero eius, de cuius bono triſtatur inuidus, opponitur inuidia nemeſi. Nemeſicus enim triſtat̃ de bono indigne agentium, ſecundũ illud Pſal. 72. Zelaui ſuper iniquos, pacem peccatorum uidens: inuidus autẽ triſtatur de bono eorum, qui ſunt digni. Vnde patet ꝙ prima contrarietas eſt magis directa, quàm ſecũda. Miſericordia autem quædam uirtus eſt, & charitatis proprius effectus: unde inuidia miſericordiæ opponitur, & charitati.

Articvlvs IIII.

Vtrum inuidia ſit uitium capitale.

AD qvartvm ſic proceditur. Videtur, quòd inuidia nõ ſit uitium capitale. Vitia enim capitalia diſtinguuntur cõtra filias capitalium uitiorum: ſed inuidia eſt filia inanis gloriæ. dicit enim Philoſophus in 2. Rhetor. quòd

excellentia proximi abſolutè, ſed reſpectu ſui: odiens autem odit illam abſolutè.

¶ Ad ſecundam uerò dicitur, quòd aliud eſt appetere propriam excellentiam, & aliud eſt refutare alienam in actibus, & habitibus animę: licet in naturalibus, quę imperfectũ bonum aſſequuntur, per unum fiat utrumque. Anima enim alio actu amat bonum, & alio odit malum contrariũ, quanuis ignis calefaciendo inducat calorem, & expellat frigus contrarium. Vnde in propoſito uerum eſt, quòd ex inordinato appetitu propriè excellentię, ſatis propinque oritur triſtitia de aliena excellentia reſpectu ſui, non tamen ſunt idẽ, ut patet ex ſeparatione. Stat nanque quòd inordinate q̃s appetat propriã excellentiam, & non inuideat alienę, ut de dęmonibus patet, qui ſine mutua adinuicẽ inuidia appetierunt inordinate proprias excellentias, & tamen aliqui alijs apprehendebantur futuri excellentiores. Vnde inuidia habet pro ratione formali excellentiam alterius reſpectu ſui, & non imperatur ab ipſa. Et hoc deſignatur, cùm dicitur, quòd eſt triſtitia de alieno bono ut diminutiuum ꝓprię excellentię.

¶ Ad ultimum dicitur, quòd licet gloria inanis prius oriatur, ut Gregorius dicit, ex ſuperbia, quàm inuidia: quia directius, ut proprius effectus, ſicut gloria ab excellentia emanat, & ut in pluribus inuidia circa excellentiam huius boni quod gloria eſt, uerſari uideatur, & ex appetitu glorię imperari uideatur: inuidia tamen per ſe circa excellentiam alienam reſpectu ſui uerſatur: & propterea non eſt diuerſę, aut incertę ſpeciei. Nec author de hoc dubitauit cuius doctrinam diffuſam habes in quęſtione de Malo, & ĩ quęſtione

Lib. 31. c. 32. in prin.

Lib. 4. ca. 34. in prin.

Lib. 31. c. 31. a med.

In ar. præc. huius q.

Lib. 31. c. 31.

Q. præced. ar. 4.

Lib. 31. c. 31.

amatores honoris, & gloriæ magis inuident. ergo inuidia non eſt vitium capitale.

¶ 2 Præt. Vitia capitalia videntur eſſe leuiora, quàm alia, quæ ex eis oriuntur. dicit enim Grego. 31. † Moral. Prima vitia deceptæ menti quaſi ſub quadam ratione ſe ingerunt: ſed quæ ſequuntur, dum mentem ad omnem inſaniam ꝓtrahũt, quaſi beſtiali clamore mẽtem confundunt: ſed inuidia videtur eſſe grauiſſimum peccatum. dicit enim Gregor. 5. * Moral. Quamuis per omne vitium, quod perpetratur, humano cordi antiqui hoſtis virus infundatur, in hac tamen nequitia tota ſua viſcera ſerpens concutit, & imprimendæ malitiæ peſtem vomit. ergo inuidia non eſt vitium capitale.

¶ 3 Præt. Videtur quòd inconuenienter eius filiæ aſſignentur a Gregor. * 31. Moral. vbi dicit, quòd de inuidia oritur odium, ſuſurratio, detractio, exultatio in aduerſis proximi, & afflictio in proſperis: exultatio enim in aduerſis proximi, & afflictio in proſperis, idem videtur eſſe quod inuidia, vt ex præmiſſis * patet. non ergo iſta debent poni vt filiæ inuidiæ.

Sed contra eſt authoritas Gregor. 31. † Moral. qui ponit inuidiam vitium capitale, & ei prædictas filias aſſignat.

Respondeo. Dicendum, quòd ſicut accidia eſt triſtitia de bono ſpirituali diuino: ita inuidia eſt triſtitia de bono proximi. Dictum * eſt autem ſupra, accidiam eſſe vitium capitale ea ratione, quia ex accidia homo impellitur ad aliqua facienda, vel vt fugiat triſtitiam, vel vt triſtitiæ ſatisfaciat. Vnde eadem ratione inuidia ponitur vitium capitale.

Ad primvm ergo dicendum, quòd ſicut Gregor. * dicit in 31. Moralium, Capitalia uitia tanta ſibi coniunctione coniunguntur, ut non niſi unum de altero proferatur. Prima namque ſuperbiæ ſoboles inanis eſt gloria, quæ dum oppreſſam mẽtem corrũpit, mox inuidiam gignit, quia dum uani nominis potentiam appetit, ne quis hanc alius adipiſci ualeat, tabeſcit. Non eſt ergo contra rationem uitij capitalis, quòd ipſum ex alio oriatur, ſed quòd non habeat aliquam principalem rationem producẽdi ex ſe multa genera peccatorum. Fortè tamen propter hoc, quòd inuidia manifeſtè ex inani gloria naſcitur, non

F ponitur vitium capitale, neque ab Iſid. * in lib. de Summo bono, neque a Caſſiano in libro de Inſtitutis cœnobiorum.

Ad secvndvm dicendum, ꝙ ex verbis illis non habetur, quòd inuidia ſit maximum peccatorũ, ſed ꝙ quãdo diabolus inuidiam ſuggerit, ad hoc hominem inducit, quod ipſe principaliter in corde habet: quia ſicut ibi inducitur conſequenter, inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum. Eſt tamen quædam inuidia,

G quæ inter grauiſſima peccata cõputatur, ſcilicet inuidentia fraternæ gratiæ, ſecũdum quod aliquis dolet de ipſo augmento gratiæ Dei, non ſolum de bono proximi. Vnde ponitur peccatum in Spiritumſanctum, quia per hanc inuidentiam homo quodammodo inuidet Spirituiſancto, qui in ſuis operibus glorificatur.

Ad tertivm dicendum, quòd numerus filiarum inudiæ ſic poteſt ſumi: quia in conatu inuidiæ eſt aliquid tanquàm principium, & aliquid tanquàm medium, &

H aliquid tanquàm terminus. Principium quidẽ eſt, ut aliquis diminuat gloriam alterius vel in occulto, & ſic eſt ſuſurratio: vel manifeſte, & ſic eſt detractio. Medium autem eſt, quia aliquis intẽdens diminuere gloriam alterius aut poteſt, & ſic eſt exultatio in aduerſis: aut non poteſt, & ſic eſt afflictio in proſperis. Terminus autem eſt in ipſo odio, quia ſicut bonum delectat, & cauſat amorem, ita triſtitia cauſat odium, ut ſupra dictum eſt. * Afflictio aũt

I in proſperis proximi uno modo eſt ipſa inuidia, in quantum ſ. aliquis triſtatur de proſperis alicuius, ſcd̃m ꝙ habent gloriã quandam. Alio verò modo eſt filia inuidiæ, ſ̃m quod proſpera proximi eueniunt cõtra conatũ inuidẽtis, qui nitiĩ impedire. Exultatio autem in aduerſis non eſt directe idem quod inuidia, ſed ex ea ſequitur. Nam ex triſtitia de bono proximi, quę eſt inuidia, ſequitur exultatio de malo eiuſdem.

K

Qvaestio XXXVII.

De peccatis, quæ opponuntur paci, in duos articulos diuiſa.

Deinde conſiderandum eſt de peccatis, quæ opponuntur paci. Et primò, de diſcordia, quæ eſt in corde. Secundò, de contentione, quæ eſt in ore. Tertiò, de his quę pertinent ad opus ſcilicet de ſchiſmate, rixa, & bello.